

Lokalekonomisk analys (LEA) för utveckling av mindre lokalsamhällen i Skåne – en förstudie

Våren 2019
Anna Eklund
Maria Kullberg

Lokalekonomisk analys (LEA) för utveckling av mindre
lokalsamhällen i Skåne – en förstudie

Våren 2019

Författare:
Anna Eklund
Maria Kullberg

Foto:
Anna Eklund
Maria Kullberg
Framsidesbild från Torna Hällestads Lanthandel

Förstudien har genomförts av KullbergUtveckling AB
med medel från Region Skåne.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund.....	5
2. Syfte och genomförande	6
3. Lokalekonomisk analys (LEA)	7
LEA-processens åtta steg	7
Andra metoder	8
Forskningsrapport: Att lokalisera ekonomin	8
Kandidatuppsats: Utvärdering av verktyget Lokalekonomisk analys, LEA	9
4. Kommunala perspektiv på LEA som metod för utveckling.....	10
Låg kunskap om LEA men intresse för att lära mer	10
Arbetsätt för utveckling av lokalsamhällen på landsbygden	10
Utmaning – Upplevd orättvis fördelning av resurser stad/land	11
Utmaning – Negativa spiraler, öka attraktivitet	11
Utmaning – Svårighet att hitta motpart	12
Utmaning – Medborgardialog riskerar skapa höga förväntningar	13
Behov	13
5. Ideella perspektiv på LEA som metod för utveckling	14
Initierande av processen	14
Mycket nedlagd tid	14
Behov av stöd för processen	14
Samverkan med kommunen inte självklar	15
Utmaningar och framgångsfaktorer	15
Många positiva resultat	16
Vilja att arbeta vidare med LEA	17
6. Diskussion & slutsatser	18
Håller metoden och materialet?	18
Hur kan kommunala och ideella krafter samverka?	20
LEA, hållbarhet och de globala målen	24
Föreslagen arbetsmodell – idén om ett LEA-center	26
Finansieringsvägar att undersöka	27
7. Sammanfattning (rapporten på fem minuter)	28
Källförteckning.....	31
Bilaga 1 – Lista på metoder	32
Bilaga 2 – Lista på argument.....	33
Bilaga 3 – Idén om ett LEA-center	35

MÅLBILD 2030: DET FLERKÄRNIGA SKÅNE

Skåne är år 2030 en attraktiv region med flera starka tillväxtmotorer och en mångfald av livsmiljöer. Skåne har utvecklats utifrån och dragit nytta av de styrkor som den flerkärniga ortstrukturen innebär där olika orter kompletterar varandra och där hela Skåne lever. Vi befinner oss då i Det flerkärniga Skåne, en livskraftig region med hållbara fysiska strukturer som sätter människan i centrum. Målbilden har den regionala skalan i fokus och tar sin utgångspunkt i de förutsättningar som de fysiska strukturerna kan skapa för en hållbar utveckling ur såväl ekonomisk som ekologisk och social aspekt. Det handlar bl.a. om att det finns förutsättningar för att bo och jobba i hela regionen, att resandet sker med hållbara transportslag och att tillgången till rekreativsmöjligheter är god och jämlik.

(Region Skåne, 2014)

Lokalekonomisk analys (LEA) för utveckling av mindre lokalsamhällen i Skåne – en förstudie

1. Bakgrund

Metoden lokalekonomisk analys (LEA) beskrivs närmare i avsnitt 3. Under våren 2018 erbjöds inom projektet Social Innovation Skåne (SIS) uppstartshjälp och processledning av lokalekonomisk analys i Klagshamn, Flyinge, Huaröd, Ludvigsborg och Röstånga. Gemensamt för dessa byar var att där fanns personer med intresse för lokal utveckling och med eget driv och nyfikenhet. Det var exempelvis en arbetsgrupp, ett byalag, en utvecklingsförening eller annan formation som ville verka för att resultatet av analysen skulle komma boende inom den utvalda geografien till del. I fokus stod frågor som fossilfritt samhälle, bostäder/lokaler, träffpunkter, livskvalitet, transport/bränsle, fritid och kultur, livsmedel och service. En kort utvärdering av arbetet med LEA inom projektet SIS visade bland annat att processen behöver tid, uppemot ett år, för att gruppen ska hinna igenom alla faser. Deltagarna vittnade även om ett behov av externt processtöd för att nå hela vägen fram, och att tillfällen för erfarenhetsutbyte var uppskattade.

I september 2018 anordnades en acceleratordag av projektet Möjligheter i Mellanrum (MiM) i syfte att generera idéer för utveckling av landsbygden. Samtalen kom in på LEA, och bland annat diskuterades möjligheter och hinder vid implementering av metoden. Flera kommun-representanter uttryckte en potential i att arbeta med LEA i deras kommuner, men gav samtidigt uttryck för en osäkerhet ifråga om hur arbetet skulle bedrivas och hur det kunde kopplas samman med andra samverkansprocesser mellan kommun och invånare.

Inom projektet MiM har man sett exempel på bostadsområden med vilja att utveckla sitt lokalsamhälle men som inte hittar stöd hos sin kommun. De har svårt att hitta argument för att nå fram med sina önsknings, och en analys likt LEA skulle kunna vara ett stöd. MiM har också sett en tendens att byalag gör punktinsatser istället för att ta helhetsgrepp kring hur just deras område skulle kunna utvecklas. I dessa fall skulle LEA kunna bidra med verktyg och kunskap. Möjlighet att dela erfarenheter med andra som gjort liknande arbete skulle vara värdefullt och ge mod till fortsatt arbete.

MiM har iakttagit en försiktighet från kommuner ifråga om utveckling av mindre samhällen. Det finns en farhåga att starta en process som skapar förväntningar från medborgarna som kommunen sedan inte har möjlighet att möta. En stödjande arbetsmodell och processledning kring LEA skulle kunna fylla en plats i det mellanrummet.

Mot denna bakgrund sågs ett värde av att undersöka hur lokalekonomisk analys kan användas som metod för utveckling av lokalsamhällen på landsbygden på ett sätt så att Region Skånes målbild för Skåne 2030 kan uppnås.

Vid acceleratordagen i september 2018 identifierades LEA som en fråga med stort intresse för utveckling på landsbygden.

2. Syfte och genomförande

Syfte

Förstudien har genomförts under våren 2019 av KullbergUtveckling AB med medel från Region Skåne. Syftet har varit att undersöka en preliminär arbetsmodell för hur kommuner och ideella krafter kan samverka kring lokalekonomisk analys (LEA) som metod för utveckling av mindre lokalsamhällen med fokus på landsbygder i Skåne. Vi vill undersöka vilka möjligheter och eventuella svårigheter som är förknippade med metoden. Vi vill också se vilka behov och önskemål som finns hos lokalsamhällen och kommuner i sammanhanget. Förstudien gör inte anspråk på att vara heltäckande, utan vi välkomnar fördjupande frågeställningar.

Metod

Som huvudsakligt underlag för förstudien har intervjuer genomförts med landsbygdsansvariga i sexton kommuner samt med sju lokalsamhällen som har genomfört eller funderar på att genomföra en lokalekonomisk analys. Vi har deltagit vid flera möten med lokalsamhällen, både sådana som genomfört LEA, är mitt i en process och sådana som funderar på att starta en.

För att fördjupa resonemangen har vi genomfört en fokusgruppsintervju med företrädare från kommun, lokalsamhällen och organisationer som arbetar för utveckling av landsbygden. Deltagarna kom från Klippans kommun, Flyinge Utveckling, MittSkåne Utveckling (Leader), Riksorganisationen Hela Sverige ska leva, Kommunförbundet Skåne och Centrum för Publikt Entreprenörskap.

Information har samlats in via rapporter och skrifter kring lokalekonomisk analys samt via artiklar på internet. Vi har deltagit i olika forum där dessa och näraliggande frågor diskuteras. Vi beräknar att vi under förstudien har pratat med ca 100 personer kring LEA.

Vi har under förstudien inte genomfört någon lokalekonomisk analys, då detta gjordes inom projektet SIS och erfarenheter från redan genomförda processer har gett fullgott underlag till förstudien.

Rapportförfattarna

Anna Eklund är agronom med miljöekonomisk inriktning. Hon har mångårig erfarenhet av uppdrag inom landsbygdsutveckling, främst med fokus på affärs- och konceptutveckling för ökad försäljning av närproducerade och ekologiska livsmedel. Anna brinner för att öka takten i omställningen till ett hållbart samhälle, och har varit drivande i utvecklingen av flera lokala samarbetsinitiativ. 2018 processledde hon fem lokalekonomiska analyser i Skåne på uppdrag av Centrum för Publikt Entreprenörskap inom projektet Social Innovation Skåne.

Maria Kullberg är socionom (fil mag) med inriktning grupper, organisationer och institutioner, samt vidareutbildad inom arbetsvetenskap/kompetensutveckling. Hon har mångårig erfarenhet av företagsutveckling, projekt- och processledning från samhällets olika sektorer. Hon har arbetat med många former av samverkansprocesser och är engagerad i hållbarhets- och jämställdhetsfrågor. 2017-2018 var hon projektledare för det ERUF-finansierade samverkansprojektet Social Innovation Skåne, med syfte att utveckla innovationsinfrastrukturen i Skåne som grund för fler sociala innovationer och hållbara sociala företag.

Maria Kullberg och Anna Eklund har tillsammans ett brett nätverk av aktörer inom landsbygdsutveckling, lokal och regional utveckling, social innovation och hållbarhet.

3. Lokalekonomisk analys (LEA)

Lokalekonomisk analys (LEA) är en metod för utveckling av lokalsamhällen där man synliggör den lokala ekonomiska potentialen. Med hjälp av ett fördefinierat statistikpaket från SCB som visar på bl a befolkning, inkomst, företag, arbetsplatser, boendeformer m m, kan möjlighet till lokal självförsörjning identifieras (SCB, u.d.). Processen visar på vad den lokala befolkningen kan göra för att minska det ekonomiska läckaget och skapa utveckling i den egna bygden. Uppgifterna bidrar ofta med ny kunskap för de boende. (Herlitz, 2007)

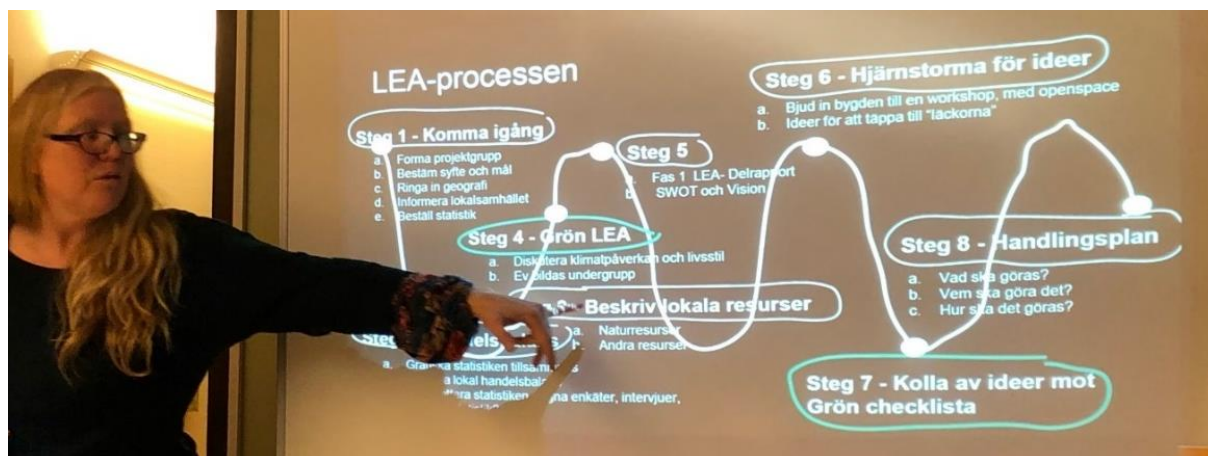
LEA har genomförts i många bygder runt om i Sverige och genomförda analyser har bidragit till att matbutiker räddats eller ökat sin omsättning, att bagerier, bygdebolag och frisörsalonger startats, avfolkningstrender vänt osv. Med LEA som metod kan lokalbefolkningen kartlägga resurserna i sin bygd för att få fram sin handelsbalans med omvärlden – hur stor del av de lokala ekonomiska tillgångarna som spenderas i bygden respektive utanför. Analysen pekar på utvecklingspotential för nyföretagande och skapande av arbetstillfällen. Med LEA får orten en faktabaserad analys som grund för en vision om den framtida utvecklingen, vilken i sin tur kan bilda grunden för lokala handlingsplaner eller utvecklande av nya projekt.

LEA-processens åtta steg

Den svenska versionen av metoden formades i mitten av 90-talet och var inspirerad av metoder för att mäta lokal handelsbalans i England och Skottland. Björn Johansson, då anställd inom Coompanion, formade metodmaterialet och genomförde ett 40-tal analyser i Örebro län. Sedan dess har metoden spridit sig över landet. På senare år har en grön checklista lagts till som ett verktyg för att fundera över hur hållbara de lokala utvecklingsidéerna är utifrån ett miljömässigt perspektiv. Metodmaterialet tillhandahålls via friametoder.se (Fria metoder, 2017).

De åtta stegen är följande:

1. Uppstart
Här formeras en arbetsgrupp, syfte och mål med processen formuleras, det geografiska området avgränsas, lokalsamhället informeras, statistikpaketet beställs från SCB.
2. Handelsbalans
Statistiken granskas tillsammans, den lokala handelsbalansen beräknas, statistiken kompletteras med egna enkäter, intervjuer, kunskap och statistik från kommunen.
3. Beskriv lokala resurser
Naturresurser och andra resurser i området inventeras.
4. Diskutera klimatpåverkan och livsstil
Klimatkalkylator kan användas. Ev bildas undergrupp som jobbar vidare med detta.
5. Delrapport
Lokalsamhället beskrivs utifrån geografi, historia, demografi, företag, sysselsättning, service och ekonomi. SWOT-analys och formulering av en vision. Ev sätts nya mål.
6. Hjärnstorma för idéer
Bygden bjuds in till en workshop där rapporten presenteras och idéer arbetas fram.
7. Gröna checklistan
Idéerna checkas mot den gröna checklistan.
8. Handlingsplan
Här formas en plan för vad som ska göras, av vem och hur?

Andra metoder

Den lokalekonomiska analysen är ett av många sätt att arbeta med utveckling av lokalsamhällen på landsbygden. I Bilaga 1 har vi listat olika metoder för den som vill gå vidare och lära mer om området. En genomgång av metoder har också gjorts av Mistra Urban Futures i Hållbar platsutveckling – kunskapsöversikt Västra Götaland. (Björling & Ohlén, 2018)

Sett ur invånarnas perspektiv, har boende i alla tider arbetat med att utveckla samhället de bor i. Det har de gjort med eller utan metod – de ser utmaningar och behov och hittar vägar att lösa dem. Som stöd för de ideella krafterna finns idag en metodsamling på friametoder.se, en sida med flera organisationer bakom; Hela Sverige ska leva, ABF, Cesam, Coompanion, Studieförbundet Vuxenskolan och Studieförbundet. (Fria metoder, 2017) Där hittas LEA jämsides med lokal utvecklingsplan, workshopsmaterialet Landsbygd 2.0 med flera. Ännu en viktig aktör när det gäller att finna vägar och medel för önskade utvecklingsprojekt är de lokala utvecklingsgrupper/-organisationer som finns genom Leadermetoden.

Från det kommunala perspektivet står LEA i förhållande till metoder såsom medborgardialoger, ortsanalyser och översiktsplaner. Den stora skillnaden mellan LEA och dessa metoder är vem som är initiativtagare och genomförare. Medan LEA bygger på ideella insatser från de boende, handlar ortsanalyser om initiativ från kommunen och genomförare kan vara kommunen själv eller konsult som kommunen anlitar. De boende har fokus på sin egen bygd och de förhållanden som rör dem, medan kommunen har ansvar för orter och bygder med olika villkor.

På regional nivå arbetar Region Skåne och Länsstyrelsen med överblick över Skåne. Exempel är regional serviceplan, landsbygdsutveckling och folkhälsoarbete. Kommunförbundet Skåne samlar de skånska kommunerna och fyller en viktig funktion för att skapa erfarenhetsutbyten mellan dessa inom olika områden.

Forskningsrapport: Att lokalisera ekonomin

2015 skrevs en forskningsrapport kring en treårig insats i Östergötland där LEA genomfördes med fokus på jämställdhet. (Hultman, 2015) 18 byalag deltog. Slutsatserna rör såväl förutsättningarna på landsbygden som metoden, och vi kan anta att mycket är applicerbart på Skåne. Rapporten tar upp en snedställdhet mellan män och kvinnor, såsom skillnader i utbildningsnivå (kvinnor har mer utbildning än männen). Löneskillnaderna är stora (männen tjänar i snitt ca 70 000 kr mer/år) och beror delvis på att män och kvinnor är verksamma i olika sektorer (industri/vård). Ägandet skiljer mellan könen, och så även vem som är aktiv (det vill säga har inflytande) i olika sammanhang.

Män äger i större utsträckning mark, hus och företag, och arbetar heltid i högre grad. Allt detta påverkar snedställdheten som också syns nationellt. Byalag är ofta dominerade av män, men LEA har gjorts av många kvinnor.

De som arbetar på landsbygden med ekologiskt hållbart entreprenörskap (närproducerad ekologisk mat, turism, hantverk) är ofta kvinnor. Hultman ser att en mycket stor andel landsbygdsbor jobbpendlar långt (över 30 km). Den ”gröna våg” som setts har mestadels handlat om expansion av stadsnära landsbygd (25 km från större stad med ca 100 000 invånare) medan resten av landsbygden inte märkt av denna trend.

Rapportens fokus är jämställdhet, men Hultman skriver att en bredare analys vore intressant då LEA-arbetet är värdefullt för att skapa en levande landsbygd. ”LEA ger nämligen:

- Överblick som sammanfattar bygdens tillgångar
- Uppvärderar den lokala kunskapen
- Sätter igång en framtidsinriktad kreativ utvecklingsprocess
- Höjer kompetensnivån på landsbygden vilket skapar mer jämbördig kommunikation med politiker och tjänstemän

De förslag till policy som faller ut från denna rapport är att LEA borde användas som ett landsbygdsutvecklingsredskap eftersom det synliggör tillgångar på mindre orter samt skapar en mobiliserande process till nytta för både jämställdhet och hållbarhet. Anställningar, utbildningar och forskningsresurser kunde tillställas ett arbete med LEA över hela landet för att kraftsamla landsbygdens tillgångar samt hitta alternativa utvecklingsvägar bort från en entydig urbanisering. LEA är här ett konkret och billigt verktyg med mycket god utväxling av satsade resurser.” (Hultman, 2015)

Kandidatuppsats: Utvärdering av verktyget Lokalekonomisk analys, LEA
”För att utveckla landsbygden behövs fungerande verktyg att arbeta utifrån” skriver Liljergren och slår fast att LEA är ett sådant. Statistikmaterialet är till hjälp vid landsbygdsutveckling, och LEA mobiliserar och öppnar upp för diskussion. LEA kan ge underlag för entreprenörer vid nyetablering, eller vid förhandling med kommunen. Men underlaget kan de boende själva resonera sig fram till lösningar som passar deras bygd. En intervjuperson tar upp det positiva med att göra en uppföljande LEA efter några år. En annan pratar om risken att driva på LEA-processer för hårt; bygden behöver ges tid att arbeta i egen takt. De intervjuade menar att det finns ett värde i samverkan mellan de ideella krafterna och kommunen.

... kommunen kan bli mer involverad och eventuellt vara med och medfinansiera beställda Lokalekonomiska analyser inom kommunen.

Studien tar upp verktygets värde som katalysator vid mobilisering. När människor samarbetar mot ett gemensamt mål växer det sociala kapitalet, och Liljergren konstaterar att det sociala kapitalet har påverkan på utfallet av en lokal utvecklingsgrupps resultat. Ett stöd från kommunen ökar det sociala kapitalet ytterligare. (Liljergren, 2012)

4. Kommunala perspektiv på LEA som metod för utveckling

Intervjuade kommuner är Svalöv, Örskelljunga, Bromölla, Kävlinge, Sjöbo, Tomelilla, Klippan, Bjuv, Kristianstad, Landskrona, Ängelholm, Höör, Hörby, Osby, Helsingborg. Samtliga visade intresse för förstudien och ville bidra med sina tankar. Frågorna kretsade kring hur de arbetar med utveckling på landsbygden idag, vilka utmaningar de har, om de känner till LEA som metod, och om de upplever behov av stöd inom det området. Två kommuner har en tjänsteperson med titel landsbygdsamordnare, i övriga innehas ansvaret för landsbygdsfrågor av exempelvis näringslivsutvecklare, näringslivschef, utvecklingsstrateg, samhällsstrateg, föreningssamordnare, utredare eller chef för stadsbyggnadsavdelning.

Låg kunskap om LEA men intresse för att lära mer

Sammantaget visar intervjuerna på låg kunskap om LEA som metod. 7 av 16 hade någon gång hört talas om LEA. De flesta beskriver sin kunskap som knapphändig eller obefintlig. Tre respondenter säger sig ha teoretisk kunskap men sakna praktisk erfarenhet. Endast en kommunrepresentant känner till att det gjorts LEA i kommunen. Flera av de processer som vi känner till har med andra ord passerat obemärkt förbi, i varje fall för aktuell intervjuperson.

Majoriteten (14 av 16) är nyfikna, vill veta mer om LEA och ser positivt på metoden efter en sammanfattande förklaring. Det ses som positivt med en struktur i arbetet, något som saknas idag. När man ska påbörja ett nytt strategiskt arbetssätt nämns det som viktigt att *"få med politiken"* och då behövs argument för och emot; *"inte bara fördelar utan även fallgropar"*.

Beroende på vilken position den intervjuade har, direkt ansvar för landsbygdsfrågorna eller chef på mer övergripande nivå, önskar man kunskapen förmedlad på olika sätt. För övergripande chefer räcker en kort presentation med hänvisning till en hemsida med mer information. För tjänstemän med praktiskt ansvar för landsbygdsutvecklingsarbetet är personliga möten viktiga – *"Jag hade gärna satt mig i ett möte med ett antal andra kommuner"*. Man vill ta del av erfarenheter från någon som genomfört LEA, av framgångar, utmaningar och fallgropar.

Det skulle vara bra med referensförsäljning, dvs att en byagrupp kommer och berättar om sitt arbete och vad det gett dom för nytta, effekter på lokalsamhället, en framgångssaga.

Önskemål finns om kunskap som är lätt att ta till sig, gärna webbaserat. *"En lättare manual – hur du skulle kunna dra igång; 'För att arbete med detta behöver du...'"* Lättillgängliga argument på vad metoden kan användas till och vad den leder till, och att ta del av goda exempel lyfts fram som värdefullt.

Arbetssätt för utveckling av lokalsamhällen på landsbygden

Skånes kommuner arbetar med landsbygdsutveckling på flera sätt, sammanlagt nämns 15 olika. Det mest frekvent nämnda arbetssättet är engagemang i Leader-föreningen, men bara en kommun nämner det först i sin uppräkningslista. Flera kommuner nämner mer än tre olika arbetssätt.

- Leader-metoden/engagemang i Leaderföreningen (t ex som aktiv i styrelse/arbetsutskott). Skapande av Paraplyprojekt.

- Varierande turistutvecklande projekt.
- Landsbygdsråd – ett forum som samlar styrande och opposition, landsbygdssamordnare, LRF, Byalagsrepresentanter, Sparbanksstiftelsen, Leaderföreningen.
- Bygderåd – samlar alla byalag i kommunen.
- Bygdestämmor – hålls i mindre orter och utifrån det som kommer upp arbetar man vidare.
- Föreningssamordnare med uppgift att skapa kontakt med byalagen.
- Politiken har byträffar en gång/år (olika byar varje år, rullande)
- Folkhälsostateg som jobbar i de mindre orterna.
- ”Landsbygdspott” – en mindre stimulanspeng som byalagen kan söka.
- Landsbygdsforum
- Medborgardialoger
- Trygghetsvandringar. Digitala trygghetsvandringar.
- Landsbygdsberedning, enbart politisk representation
- Ortsanalyser som del in i Översiktsplanarbetet.
- Innovationscenter för landsbygden.

Endast ett fåtal intervjupersoner anser sig nöjda med de arbetssätt de har i kommunen. De som beskriver sig som nöjda och de missnöjda nämner liknande utmaningar i arbetet.

Utmaning – Upplevd orättvis fördelning av resurser stad/land

En kommuntjänsteman nämner att forskning kring hållbar platsutveckling ofta sker med staden som norm. Normen i sig utgör en utmaning i arbetet med utveckling av lokalsamhällen på landsbygden.

Flera av våra intervjupersoner nämner utmaningen i att landsbygdsbor har en känsla av orättvis fördelning av medel till fördel för centralorten i kommunen. Ingen av dem kan egentligen motbevisa det eftersom statistik eller ekonomisk redovisning inte tas fram för hur investeringar fördelas geografiskt. Det kan också finnas misstanke från medborgare om orättvisa byar emellan, ibland för att förtroendevalda bor i en viss by. *“Detta är en frustration som lägger sig emellan kommuntjänstemän och ideella krafter i de kontakter som sker.”*

En utmaning kan bli politiska skyttegravar, vad är politisk marknadsföring och vad blir verkstad. Ge hellre tjänstemännen mandat att lyssna av byarna, som mellanhand, så att inte landsbygdsfrågan kidnappas av politiker som vill samla röster.

Utmaning – Negativa spiraler, öka attraktivitet

Klassiska landsbygdsutmaningar som nämns av flera respondenter är hur får man folk att vara lojala med sin lokala livsmedelsbutik så att servicen blir kvar. *“Många gånger gnälls det när butiken slår igen men då har man inte alltid varit så lojal.”*

För att motverka negativa spiraler i form av utflyttning, stängd service eller värdesänkning på fastigheter, behöver attraktiviteten i byarna öka. Här är frågan vad kommunen egentligen ska/kan göra och inte bör göra. Att arbeta med höjd attraktivitet kan kosta stora summor från investeringsbudgeten, summor som ofta inte finns.

I flera samtal kommer dilemmat upp att det inte är marknadsmässigt att bygga i byarna. Även om man som kommuntjänsteman vet att lokalsamhällen på landsbygden kan vara bra platser att bo på för t ex barnfamiljer, kvarstår faktum att privata byggaktörer inte vill satsa där. "Värdet rasar så fort nyckeln sätts i dörren." "Det är inte marknadsmässigt att satsa här."

Utmaning – Svårighet att hitta motpart

En utmaning som återkommer i berättelserna är att kommunen saknar motpart i vissa orter, vilket kan hämma arbetet med utveckling av lokalsamhällena. Det kan vara svårt för en kommuntjänsteman att hitta en väg ut till någon som vill driva det arbete man ser behov av. En kommun säger så här om svårigheten att nå alla med medborgardialogmöten:

Hur man fångar upp – svårt att ge en så rättvisande bild som möjligt, man kan ju inte gå och knacka på alla dörrar. Hur bjuder man in så bra som möjligt, så tillåtande och inbjudande som möjligt?

Att ha en motpart som kan tala i byns intresse och inte enbart för egen sak är viktigt. Ett dilemma är hur kommunen ska hantera de som är aktiva och vill mycket gentemot de som inte gör väsen av sig. Det finns en svårighet i att fördela insatserna på ett sätt som upplevs rättvist.

Svårigheten ligger i att nå ut bredare än de som engagerar sig i byalagen. Vissa byar är välorganiserade, väldigt aktiva gentemot kommunen, starka, välformulerade, välbeställda, kräver mycket. Andra orter är inte så starka.

Rättvis fördelning av satsningar är en utmaning. Vissa byar som inte kräver så mycket skulle kanske behöva mer?

Utmaning – Medborgardialog riskerar skapa höga förväntningar

Medborgardialog nämns som ett arbetssätt för utveckling av lokalsamhällen på landsbygden, men det finns utmaningar även i detta. Risken när man bjuder in medborgarna är att de förväntar sig att det som diskuteras ska verkställas omgående av kommunen.

Att skapa rätt förväntningar. Så att inte invånarna tror att det blir en cykelväg till sommaren :-)) – utan att det blir klart för alla att en ortsanalys är ett underlag för en vision, för långsiktiga planprocesser – inte för vad som ska göras imorgon.

Behov

13 av 16 intervjuade skulle uppskatta stöd i sin roll som kommunal tjänsteman med ansvar för landsbygdsfrågor. Erfarenhetsutbyte med andra är intressant.

Lika många säger sig vilja ha stöd ifråga om lokalekonomisk analys som metod. Frågorna kretsar kring:

- Var man kan få tag på mer kunskap om LEA som metod.
- Önskan om att få förståelse för LEA, t ex en kort presentation av metodens olika steg.
- Vilken output kommunen kan få av att satsa medel för att en by ska kunna göra en LEA.
- Hjälp med kommunikation kring metoden till politikerna.
- Utbyte kommuner emellan, träffa andra kommuner face to face.
- Att ha en person att ringa och som kan leda en rätt när det gäller LEA.

5. Ideella perspektiv på LEA som metod för utveckling

Under förstudien har sju företrädare för sju lokalsamhällen i Skåne intervjuats; Huaröd, Flyinge, Ludvigsborg, Ven, Klagshamn, Röstånga och Svensköp. De har delat med sig av erfarenheter och tankar kring att genomföra en lokalekonomisk analys. Frågor ställdes kring hur de upplevt metoden, svårigheter och framgångsfaktorer, vad processen lett till, vilket behov av stöd de upplevt sig ha, samt hur ev samverkan med kommunen sett ut. Den samlade bilden är att, trots att de olika samhällena gripit sig an uppgiften ganska olika och hunnit olika långt, så har processen genererat något tillbaka.

Initierande av processen

För en klar majoritet av lokalsamhällena blev det aktuellt med LEA i samband med något projekt som erbjöd resurser för genomförandet. Ett par personer hade fått möjlighet att lägga arbetstid inom projekt för att genomföra arbetet med den egna LEAn. Några intervjupersoner hade känt till LEA innan arbetet påbörjades, men för de flesta var metoden en ny bekantskap.

Gemensamt för alla var att det funnits en nyfikenhet och en önskan att lära mer. På några platser fanns en konkret frågeställning som gjorde att metoden var intressant, såsom en önskan att se hur underlaget för den lokala lanthandeln såg ut eller hur mötesplatser skulle kunna skapas.

Mycket nedlagd tid

Respondenterna ombads att uppskatta hur mycket tid som lagts ner på arbetet med processen, och siffran varierade. Det är inte helt lätt att uppskatta tidsåtgången i backspeglarna, men även om det är en ungefärlig uppskattning står det klart att det är många ideella timmar som läggs ner. I ett par fall har antalet involverade varit begränsad till en eller ett par personer. I de flesta fallen har arbetet gjorts av en kärntrupp på 4-6 personer. Dessa personer har lagt ned mellan 20 och 100 timmar vardera. Utöver det tillkommer möten med andra boende och lokala företag & verksamheter för att samla in kompletterande information. En LEA-process kan alltså värderas i ideell tid.

Processernas längd har varierat från några få månader till över ett år. I de kortare tidsperioderna har oftast inte LEAns alla åtta faser hunnits med, utan endast fram till att själva rapporten blivit sammanställd. De har då planerat för att fortsätta arbetet, t ex genom att söka nya projektmedel. 5 av 7 har tagit fram en skriftlig rapport. En sjätte har presenterat resultatet i PowerPoint. Den sista gruppen har inte kommit till rapporten då processen avslutades när processledarens uppdrag tog slut och andra engagemang krävde uppmärksamhet. De har dock inte gett upp tanken på att komma i mål så småningom.

Behov av stöd för processen

Samtliga lokalsamhällen har fått ekonomiskt stöd och därmed sluppit kostnader för genomförandet, t ex för statistikpaketet från SCB. För samtliga skulle den förhållandevis låga kostnaden (5 000 kr) ha varit otänkbar. De har även haft möjlighet att få processledning tack vare de olika projekt de drivit eller deltagit i. Några få har haft möjlighet att få egen arbetstid betald via projektmedel.

Processledning

Samtliga arbetsgrupper har fått stöd genom en processledare med kunskap om metoden. Det beskriver de som mycket värdefullt, eller till och med som ovärderligt för att komma framåt.

Det är svårt att göra analys och handelsbalans när man aldrig gjort det tidigare. Det är lätt att fastna i fel detaljer. Processledningen beskrivs som en avgörande framgångsfaktor. En viktig del har varit att få en enkel förklaring till vad lokal handelsbalans är och varför det är viktigt, men också att ta del av hur andra gjort och vad processerna lett till på olika platser.

När materialet från SCB kom var det många siffror och det var svårt att hantera. Vi behövde hjälp för att komma vidare.

Layout av rapporten

Ett par grupper har fått konkret hjälp med layouten av rapporten (någon har haft god kunskap själv), och de beskriver det som värdefullt. En bra layout får rapporten att bli något man känner stolthet över och gör den användbar i möten med boende, kommun och projektfinansiärer. Viktiga komponenter är att kunna presentera statistiken lättillgängligt ihop med en beskrivning av vad lokalekonomi är. Kombinationen av bra texter och tilltalande layout gör rapporten något som lever kvar och används. Beskrivningen av bygden skapar en vi-känsla.

Erfarenhetsutbyte

En värdefull form av stöd är att möta andra lokalt engagerade som gör liknande insatser. De som har haft möjlighet att delta i sådana träffar har uppskattat det mycket. En del av de lokalt engagerade har dessa kontakter genom sina anställningar och övriga engagemang, och upplever sig veta var man kan hitta stöd i sitt ideella engagemang. För andra har de erfarenhetsutbyten de deltagit i varit nästintill avgörande för att komma framåt och för att få ny energi.

Det är en sak att läsa om vad andra har gjort, och en helt annan att träffas och få ställa alla frågor så man kan använda kunskapen i sitt eget arbete.

Samverkan med kommunen inte självklar

De sju arbetsgrupperna beskriver en relativt begränsad kontakt med kommunen under arbetet. Någon har erfarenhet av kontakt med kommunen där de berättat om LEAn men ändå inte fått gehör. Någon har erfarenhet av att kämpa med relationen till kommunen i många år. Andra har helt enkelt inte känt behov av kontakten, men ser i backspegeln att det kunde varit intressant. Andra har goda erfarenheter och menar att underlaget de tagit fram har öppnat för en bättre dialog. ”LEAn visade att vi var seriösa och hade uppgifter svart på vitt med oss i samtalet.”

Värt att notera är att endast en intervjuperson uttrycker tydligt att dörren står öppen till kommunens tjänsteman när den behövs. De hade inte mycket kontakt kring den lokalekonomiska analysen då annat kom emellan och tog fokus från arbetet, men känslan är att de är välkomna dit närhelst de har frågor.

Utmaningar och framgångsfaktorer

Vi frågade vad som varit utmaningar i arbetet med den lokalekonomiska analysen. Det som dyker upp här är bristande kunskap kring själva metoden och hur man gör en handelsbalans. Utan processledaren fastnade gruppen i fel detaljer. Processledningen nämns av samtliga

intervjupersoner som värdefull för att komma i mål. Det syns även en tendens till att de som har haft en extern processledare som drivit på processen har kommit längre.

I vissa fall har det varit en utmaning i att det varit för få involverade i själva arbetet. Det märks dels i att gruppen saknar kompetens inom vissa områden, eller att lokalkännedom som utgör ett värdefullt komplement till statistiken blir begränsad.

Ett samhälle uttryckte en svårighet i att mobilisera de boende till att engagera sig. Här fanns en tanke om att det kanske hade hjälpt med argument kring vad processen kan leda till.

I något fall har det uppstått en svårighet i kommunikationen med en lokal verksamhet, där arbetsgruppen såg möjligheter som verksamheten ifråga inte var öppen för att ta emot.

En utmaning som inte går att bortse ifrån är att arbetet görs på ideell tid, och att den ofta är begränsad för alla involverade. Det är mycket som konkurrerar om uppmärksamheten och många engagerade är även småbarnsföräldrar eller driver egna verksamheter som kräver engagemang.

Bland de faktorer som fört processen framåt nämns att en eller flera personer haft möjlighet att lägga ner arbetstid på den. Många nämner också värdet av att gruppen fungerar tillsammans, att man hittar sitt sätt att samspela och samarbeta.

Många positiva resultat

En av styrkorna med LEA är att komma ut och lära av lokalsamhället, och samtidigt få fler att bli engagerade i den lokala utvecklingen. I något fall har det genererat fler medlemmar till organisationen som dragit igång och engagerat sig i LEAn, genom att de varit synliga i samband med sina undersökningar i bygden.

Den mobiliserande faktorn är viktig i metoden. Att få folk aktiva och ta tag i utvecklingen själv istället för att vänta på att någon annan gör det.

Att gemensamt i bygden titta på uppgifterna som kommer från SCB, och sedan komplettera dem med egen kunskap och efterforskningar stärker vi-känslan. Att sedan samlas för en idégenererande workshop när rapporten är klar ger möjlighet att konkretisera önskemålen för att kunna ta dem vidare. Ett effektivt sätt att vända på en tendens att gnälla och förvänta sig att någon annan ska ta tag i det man som invånare har synpunkter på.

Att synliggöra och sätta etikett på de lokala frågeställningarna är en grund för att kunna ta tag i dem. Alla kan se svart på vitt hur det ser ut, istället för att tro på rykten och gissningar.

Nu fick alla svart på vitt hur det ser ut, vi behöver inte lita på negativa rykten. Det går att lägga fokus på det som faktiskt finns. Det finns en kraft och en vilja, som gäller att hålla kvar och bygga vidare på.

De lokalekonomiska analyserna leder ofta till genomförande av konkreta idéer och att man hittar vägar att arbeta vidare med bygdens utveckling. Det kan handla om skapande av

mötesplatser eller tjänster som tidigare saknats, ett organiserande av bygdens engagemang eller projektansökningar. Det kan också handla om att skapa ett engagemang för att handla mer på hemmaplan för att möjliggöra för den lokala servicen att finnas kvar. En bieffekt (eller en central effekt) av processen är att den sociala sammanhållningen och vi-känslan i bygden ökar.

Nya samarbeten har skapats. Kontakter med föreningar och företagare och inte minst skolan. Vi har lämnat in en projektansökan som aldrig kommit till stånd utan LEAn. Där ska vi ta vidare arbetet.

Man lär känna nyinflyttade och de får en känsla för bygden. Det är viktigt att ha alla med när målet ligger långt fram. Det går inte att ha för bråttom. Själva arbetet med att göra LEAn ger mycket socialt lokalt. Vi har också samlats och fått in fiber, och nu arbetar vi med en förstudie som vi sökt och fått projektmedel för.

Vilja att arbeta vidare med LEA

Det skiljer i hur långt de sju lokalsamhällena har kommit med sina processer. Alla sju har tagit fram en rapport i någon form, ibland i snyggt layoutat tryckformat, ibland i enbart digital form och för någon i PowerPointform. Oavsett hur långt de kommit i övrigt så beskriver de tydligt att det har funnits ett värde i processen. Någon har planerat in en presentation av den framtagna rapporten för att kunna gå vidare med idégenerering och handlingsplan.

Nästan alla säger sig vara intresserade av att göra en uppföljande LEA för att kunna se tendenser i utvecklingen. Då får man möjlighet att få ett kvitto på nedlagt arbete, men också att se om något är på väg att förändras i bygden så att nya frågor behöver hanteras.

6. Diskussion & slutsatser

Vi har under förstudiens insamlande av underlag intervjuat företrädare för 16 kommuner och sju lokalsamhällen som genomfört eller påbörjat en lokalekonomisk analys. Vi har genomfört en fokusgrupp med representanter från kommun, lokalsamhällen och aktörer som arbetar med frågor kring utveckling av landsbygden såsom Leader, Kommunförbundet Skåne, Hela Sverige ska leva, Centrum för Publikt Entreprenörskap. Vid denna diskuterades lokalekonomisk analys ur flera olika perspektiv. Vi har utöver detta deltagit i flertalet träffar med lokalsamhällen, kommun. Vi har fört en dialog med Region Skåne, och även med Coompanion Skåne som arbetar vidare i ett projekt där LEA ämnas användas för hållbar platsutveckling. Vi har sedan tidigare erfarenheter av att driva processer för lokalekonomisk analys.

Utifrån denna samlade erfarenhet och kunskap vill vi lyfta några frågor till diskussion, med avsikt att sätta fingret på det som gör att metoden leder till utveckling av mindre lokalsamhällen på landsbygden. Vi vill även se till hur kommunala och ideella krafter kan samverka kring detta.

Håller metoden och materialet?

Vi ställde oss först och främst frågan om metoden och metodmaterialet håller idag. Det menar vi att det gör. Det har hängt med i många år med endast mindre förändringar, vilket visar på att det är användbart. Vi ser också att, även om de lokalsamhällen vi pratat med har använt metoden olika och kommit olika långt, så har processen gett något värdefullt som leder framåt. Det finns få ”rätt och fel”, utan varje lokalsamhälle gör det man ser sig ha resurser till.

Vilka samhällen passar LEA för?

LEA som metod kan användas för olika typer av samhällen. Vi har valt landsbygdsperspektiv, men metoden kan lika gärna användas för t ex en avgränsad stadsdel. Tumregeln är att samhället bör vara i storleksordningen 400–4 000 invånare. Det går att tänja på gränserna, dock finns en undre gräns vid 200 invånare då statistikmaterialet skulle bli integritetskränkande och därmed inte lämnas ut. Blir antalet invånare alltför stort blir det svårbearbetat. Vi behöver betänka att arbetet oftast görs med ideella resurser. I övrigt kan den geografiska gränsen dras precis hur lokalsamhället själv vill. Ofta finns naturliga geografiska gränser, ibland finns det en upplevelse av vad som är en sammanhängande bygd eller plats med en känsla av ett ”vi”.

Behovet av mobilisering och transparens

En fråga som ibland kommer upp är om det behövs det en lokal eldsjäl för att arbeta med lokalekonomisk analys. Svaret är både ja och nej. Vår uppfattning är att det behövs ett lok i någon form, någon som kan driva arbetet framåt. Det behöver inte vara Den Lokala Eldsjälen som alla i bygden känner till, utan lika gärna någon ny förmåga som vill engagera sig i den lokala utvecklingen. Lokalt engagerade är en grundförutsättning då lokal kännedom behövs för att göra analysen av materialet och komplettera det med ytterligare kunskap om bygden.

Små grupper med några få ideellt arbetande medarbetare upplever brister i t ex begränsad lokalkännedom och kunskap för att utföra arbetet. Detta underlättas av en bredare mobilisering med fler engagerade. 4-6 personer i en arbetsgrupp är en rekommendation. Trots det ser vi i vår undersökning att LEA:n får ett värde även om den utförts av en begränsad arbetsgrupp. En förutsättning är att man i steg 6 – Hjärnstorma för idéer – bjuder in brett och involverar fler.

Mobiliseringen av ett lokalsamhälle är inte alltid enkel och kan ofta ta tid. LEA:n kan ses som ett steg i en långsiktig mobilisering där en liten grupp börjar arbeta och fler kan engagera sig

efterhand. Arbetet avslutas inte när själva rapporten är klar eller handlingsplanen är gjord. Det är endast en början på en utvecklingsspiral. LEA kan göras som en första analys, eller när man redan påbörjat ett utvecklingsarbete och vet vad man vill. Ibland behövs en första analys för att formulera kroken som behövs för att få fler att känna engagemang – en specifik fråga som är av betydelse för hur man trivs på platsen där man bor.

Transparens och öppenhet är betydelsefull för legitimiteten. Även om gensvaret kan vara svårt till en början är det viktigt att berätta för övriga boende att arbetet påbörjas, och att bjuda in till delaktighet. Det underlättar förankringen i längden, vilket även ger en större trovärdighet i kontakt med parter utanför lokalsamhället.

Processledningen är värdefull

En extern processledare med kunskap om metoden och med vana av att driva liknande processer betyder mycket för arbetet. När metoden är ny för alla inblandade är det lätt att fastna i detaljer och inte se hur arbetet ska kunna göras. Processledaren har också en viktig roll i att se till att nya möten bokas och att arbetet drivs framåt. När arbete görs med enbart ideella krafter finns alltid risk att annat kommer emellan och framdriften kan då stanna av. Processen kan alltså snabbas upp betydligt med en extern processledare. Det är inte heller säkert att den som är lokalt engagerad också är en duktig mötes-/processledare, och dessutom behövs den personens tankekraft och lokalkännedom in i processen på ett sätt som sällan låter sig göras om man samtidigt ska hålla samman möten och processer.

Statistikens begränsningar

Det finns ett fördefinierat statistikpaket som beställs från SCB för lokalekonomisk analys. Denna statistik avser ibland förhållanden år 2012, t ex ifråga om hushållens utgifter. Detta kan skapa frustration hos den lokala arbetsgruppen, då konsumtionsmönster förändras i en snabbare takt än så. Det ger dock en bättre bild än att inte ha något underlag alls. Framförallt är statistikmaterialet ett underlag för diskussioner, fortsatta undersökningar och kompletteringar av underlaget.

Att göra en uppföljande LEA

Flera av de lokalsamhällen vi har haft kontakt med uttrycker en önskan om att göra en uppföljande LEA. Ett samhälle gör också just det. Detta kan ofta ske i en förenklad form där statistikpaketet beställs för att jämföra med tidigare analys. Värdet av detta är att kunna se en utveckling över tid, eventuellt för att kunna visa utåt att en utveckling sker. Det kan också vara ett sätt att få syn på om nya förutsättningar dykt upp och ställer krav på anpassning av det lokala utvecklingsarbetet. Uppföljningen stärker känslan av att kunna påverka utvecklingen av den egna bygden.

Värdet av en professionell rapport

En klar majoritet av de samhällen vi intervjuat berättar hur värdefull själva rapporten har varit. Det som åsyftas är den rapport som tas fram i steg 5 där lokalsamhället beskrivs utifrån geografi, historia, demografi, företag och sysselsättning, service och ekonomi. Ofta formuleras här också en vision för bygden. Att ha allt sammanfattat ”svart på vitt” gör det möjligt att ha med sig ett konkret underlag i möten med parter såsom projektfinansiärer, banker och kommun.

Ett visualiserande av vad lokalekonomi är tillför en möjlighet att sprida materialet och göra det lättillgängligt även för den som inte är insatt i området. Det underlättar att få fler att engagera sig och känna sig delaktiga i den bild som ges av bygden. Har rapporten dessutom en snygg

layout med bilder och pedagogiskt upplagda texter, blir den något att vara stolt över. Det bidrar till den vi-känsla som behövs för att kunna driva ett långsiktigt lokalt utvecklingsarbete.

Några lokalsamhällen har haft egen kunskap kring layout, och någon har fått extern hjälp med det momentet. Vi ser att det skulle vara en hjälp om det fanns en mall att utgå ifrån; där det finns rubriker för att inte missa viktiga byggstenar och en grundläggande och pedagogisk förklaring av lokalekonomi/lokal handelsbalans. Det skulle vara intressant att undersöka möjligheten att skapa ett digitalt stöd för denna funktion.

Behov av erfarenhetsutbyte och goda exempel

Samtliga lokalt engagerade tar upp värdet av erfarenhetsutbyte med andra i samma eller liknande situation, d v s någon som också arbetar med lokal utveckling. Ett par personer beskriver att de har detta stöd genom sina egna personliga kontakter, men många saknar detta. Då blir det värdefullt att kunna möta andra för att höra och fråga om hur de har gjort.

Att ta del av andras goda exempel och erfarenheter tillför tankar och idéer som kan användas lokalt. Att också kunna fråga och diskutera fördjupar kunskapen om hur det kan tillämpas i den egna bygden. Det finns få universallösningar för utveckling av mindre lokalsamhällen.

Flera beskriver en brist på tillgängliga exempel. Det är svårt att veta hur andra har gjort och vilka lösningar som skulle kunna fungera. En tillgänglig databas med skånska exempel skulle vara ett sätt att få idéer att prova, eller platser att besöka för inspiration.

Här ser vi att det skulle finnas ett stort värde av en samlande funktion där det går att finna såväl goda exempel som processledare med god kännedom om området.

Hur kan kommunala och ideella krafter samverka?

Om vi ser till vem som har intresse av att lokalsamhällen på landsbygden utvecklas och är välmående, så finner vi en mångfald av intressenter. Troligen finns det många skärningspunkter mellan dessa. Vi har självklart de boende i respektive samhälle, men också näringsidkare och andra organisationer i bygden. Inte minst finns det ett intresse hos de verksamheter som står för service till boende, besökare och yrkesutövare. För kommunen finns det ett intresse i att samhällena inom dess geografiska gräns är livskraftiga och attraktiva för skattebetalare, företagsetableringar och turism. Även regionala aktörer såsom Region Skåne och Länsstyrelsen

vill se ett Skåne med liv i alla delar. Från Region Skånes målbild 2030: *”Det handlar bl.a. om att det finns förutsättningar för att bo och jobba i hela regionen, att resandet sker med hållbara transportslag och att tillgången till rekreativsmöjligheter är god och jämlik.”* (Region Skåne, 2014)

Den lokalekonomiska analysen som metod genererar inte bara en rapport för internt bruk och stolthet i lokalsamhället. Analysen är underlag som leder till att utvecklingsidéer uppstår och kan konkretiseras utifrån en vision om vilket samhälle man vill ha. I kombination med ett engagemang och samarbetsvägar som genereras under arbetets gång finns en mobilisering och en kraft som kan användas till att genomföra de insatser som önskas. Det innebär att en kommun som önskar utveckla attraktiviteten i sina områden kan få draghjälp genom att stödja och uppmuntra de insatser som görs. Den lokalekonomiska analysen ligger delvis nära den ortsanalys som ibland görs i samband med översiktsplanarbetet. En intressant fråga blir därför om LEA till och med skulle kunna ersätta ortsanalysen. Vad skulle hända om en del av den peng som läggs hos ett konsultbolag istället läggs i lokalsamhället som ska analyseras?

Att döma av vårt underlag är det inte helt självklart för de olika parterna att de skulle kunna samverka kring metoden. Till stor del handlar det om en kunskapsfråga. Kunskapen hos kommunerna är låg om att metoden finns, vad den innebär, hur den kan stödjas, och hur det kan gagna kommunen. Kunskapen om detta finns inte alltid heller hos de lokalt engagerade. Ibland har man kontaktat kommunen för att få del av uppgifter som kan komplettera analysen, men har kanske inte berättat vad man arbetar med. Ibland har man berättat men det har inte registrerats av någon som vet vad LEA är för något. Det finns ofta ingen självklar kontaktperson på kommunen för dessa frågor.

Initiativ och perspektiv

En viktig fråga är hur LEA-processen initieras och av vem. Syftet med metoden är att ge boende ett redskap att själva utveckla sitt samhälle. Arbetet genomförs av de boende själva och analysen bygger på deras lokalkännedom. När arbete görs med ideellt engagemang blir motivationsfaktorn viktig; att var och en ser att arbetet har ett meningsfullt syfte och kommer att generera något tillbaka.

Nu får vi hoppas att det blir något som vi kan ha glädje av länge, så att slitet blir värt mödan. Det är många timmar vi har lagt ned.

Ideellt arbete behöver bygga på frivillighet och valfrihet. Det innebär att en kommun, som tänker att det vore intressant med en lokalekonomisk analys i något lokalsamhälle, behöver förhålla sig till metoden som något man kan stödja men inte äga. Uppmuntra men inte styra. Det kan finnas som ett erbjudande att kommunen bistår med det man kan, om boende vill göra jobbet. Det kan handla om att hjälpa till med att plocka fram statistiskt underlag, kartor över området, detalj- och översiktsplaner. Stödet kan också komma i form av en hjälp att tolka statistik – något som kan vara svårt för den som aldrig gjort det men enkelt för en van tjänsteperson.

Om kommunen vill stödja den här typen av initiativ, handlar mycket om att uppmuntra det som görs och att visa att det finns ett intresse för hur kommuninvånarna vill ha det. Med ganska små medel kan stora effekter genereras, under förutsättning att ägandet av processen och resultatet

stannar hos de boende. Resultaten får en långsiktighet och varaktighet som är svår att matcha med processer som styrs från centralt håll.

För att en kommun ska kunna stödja ideella krafter som vill arbeta med strategisk utveckling av sin plats är det hjälpsamt om ansvarig tjänsteperson känner till olika metoder som finns att tillgå och vet vilka som varit värdefulla för andra platser. Det gör att de lättare vet vad de kan göra för att stödja de ideella krafterna som söker kontakt.

En bygd men två kommuner

Ibland faller det sig så att ett lokalsamhälle har en naturlig sammanhållning, genom geografi eller vi-känsla, som sträcker sig annorlunda än kommungränserna. Detta ger speciella förutsättningar då man som ideellt engagerad behöver hitta och kommunicera med personer i två olika kommuner (ibland kanske tre). Dessa kan ha olika inställning till vilket engagemang de vill ha i just det lokalsamhället. De kan ha olika kunskap om behoven, men också olika budgetar och strategier att förhålla sig till.

Det är olika tjänstepersoner/enheter i de olika kommunerna, och det är inte alltid lätt att veta som ideell vart man ska vända sig. Det är inte så vanligt att kommunerna vet vad en lokalekonomisk analys är och varför de ska engagera sig. Det gör det svårare för de ideella att nå fram och få till någon form av samverkan. En tanke här är att det vore intressant med den lösning som en del kommuner har på näringslivssidan; en företagslots som kan svara på vanliga frågor runt företagande.

Prioritering av stödinsatser

När skattemedel ska användas för att stödja processer såsom lokalekonomisk analys bör frågan om prioriteringar tänkas igenom. Det finns här inget självklart svar, utan flera olika faktorer behöver vägas in i beslutet. Å ena sidan kan man tänka att man vill sätta in resurser där de mest behövs, t ex där servicen är som mest eftersatt (de röda områden i servicekartläggningen som visar var den kommersiella servicen är låg). Det är dock inte självklart att det där går att finna engagerade medborgare som vill genomföra det ideella arbete som krävs. Eller hur en mobilisering kan skapas kring frågan innan arbetet med LEA kan påbörjas.

Kanske ska vi satsa just där det finns ett fullgott organiserande, just för att det då går snabbt att komma igång och nå resultat. Det är lättare att starta en LEA där bygden redan är organiserad, men det är inte där vi förordar att offentliga medel tas för att stödja igångsättning av processer.

Att jobba med samhällen som inte redan är på hugget kräver ett arbete med mobilisering innan processen kan startas. Finns det inte redan en vilja att utveckla hos invånarna krävs ett förarbete, ev med processledarstöd, för att motivera, inspirera och uppmuntra viljan att utveckla.

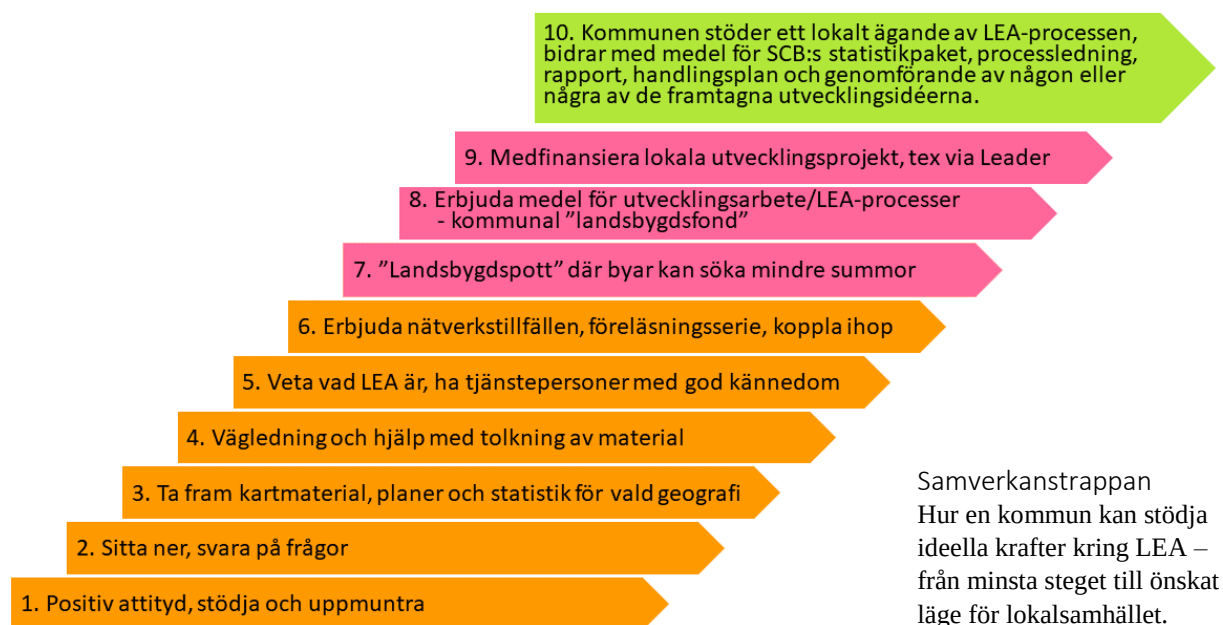
Resultatet av LEA är ibland en organisering i lokalsamhället vilket innebär att en LEA-process kan underlätta sådan organisering på platser där den i startläget saknas. Det innebär att kommunen kan få den samtalspart som de ibland saknar i frågor kring landsbygdsutveckling.

Samverkan i små och stora steg

I samtalen med kommuner och lokalsamhällen ser vi att samverkan har sett mycket olika ut. I flera fall har den överhuvudtaget inte förekommit. Vi ser en potential i kontakten dessa parter emellan, inte minst utifrån det gemensamma intresset i att utveckla samhället och skapa en ökad attraktivitet. En kommunrepresentant beskrev hur små medel som satsades från kommunen genererade stort värde när satsningen gjordes i ett lokalsamhälle som verkligen ville arbeta med sin utveckling. I det fallet var den en satsning via Leader. Det bekräftas även av Martin Hultman

i den rapport som nämndes tidigare. "LEA är här ett konkret och billigt verktyg med mycket god utväxling av satsade resurser." (Hultman, 2015)

Även mycket små steg till samverkan kan skapa värde, och vi ser framför oss en trappa med steg som en kommun kan ta i samband med att ett lokalsamhälle arbetar med en lokalekonomisk analys. Redan de minsta bidrar till att lägga grund för ett gott klimat mellan kommunen och dess lokalsamhällen.

Lokalsamhällets önskan är ofta att självständigt få driva sin utveckling utifrån lokala behov och förutsättningar. De har sällan medel till insatser och behöver hitta vägar till finansiering för det som ska genomföras. Även 5 000 kr för SCB:s statistikpaket är en svår utgift. En del lokalsamhällen har eldsjälare som är väl bevandrade i projektvärlden och hur man kan hitta medel. I andra fall behövs stöd i den frågan.

Samtidigt som vi vill uppmuntra kommunala tjänstepersoner till en öppen och välkomnande attityd vill vi rekommendera ideellt och lokalt engagerade personer till att inleda dialog med sin/sina kommuner i samband med den lokalekonomiska analysen.

Värden

Den lokalekonomiska analysen skapar värden på flera plan. För individen som engagerar sig ger den en ökad känsla av att kunna påverka sin närmiljö och beslutsfattandet i och kring den (empowerment). Det ger också ett socialt sammanhang. Mötesplatser skapas för analysarbetet och inte helt sällan blir en utkomst att mötesplatser skapas även på längre sikt. De lokala krafterna formar en vision för samhället och skapar grund för fortsatt utvecklingsarbete. Denna organisering innebär en ökad delaktighet, men gör också att kommunen kan finna en samtalspart i frågor rörande lokalsamhället.

Genom att analysen genomförs av boende skapas en legitimitet bland övriga invånare, jämfört med om kommunen hade presenterat en analys gjord med annat perspektiv. Den lokala kännedomen borgar också för att utvecklingsidéer blir väl förankrade.

I Bilaga 2 – Lista på argument – har vi sammanställt några av de argument (värden) vi har stött på för att arbeta med LEA. Botanisera gärna där!

LEA, hållbarhet och de globala målen

En undersökning av Novus på uppdrag av Forum för levande historia i februari 2019, visar att en stor andel (59 %) av Sveriges befolkning tycker att demokratin har försvagats de senaste 5-10 åren. Undersökningen visar även att befolkningen i liten utsträckning känner sig delaktig i den svenska demokratin. (Sydsvenskan, 2019-03-06) Detta tyder på ett behov av insatser för att öka känslan av demokratiskt deltagande. En mobilisering kring lokalekonomisk analys i våra lokalsamhällen skulle kunna vara en sådan insats, då processen öppnar möjligheten att påverka.

– Det finns en markant skillnad mellan land och stad. Tilltron ser ut att vara högre i staden och lägre på landsbygden. Det visar på vikten av att vi når ut i landet och vågar satsa där det behövs, säger Lomfors och fortsätter:

– Alla måste få känna att deras deltagande och deras röst behövs. Det vilar inte på någon högre makt att ta hand om demokratin, varje enskild persons delaktighet är viktig. Det kan vi arbeta med – skillnaden mellan att ha en åsikt och vara delaktig.

(Sydsvenskan, 2019-03-06)

Processen runt den lokalekonomiska analysen synliggör strukturer, villkor och förutsättningar i det egna lokalsamhället, och skapar inte sällan en vilja att förändra och utveckla. Genom LEA läggs en grund för en underbyggd handlingsplan. Det skapar en hållbar utveckling ur såväl ekonomiskt som socialt och miljömässigt perspektiv, och öppnar möjligheter för uppfyllelse av de globala hållbarhetsmålen.

Metodmaterialet för lokalekonomisk analys har funnits i många år med endast mindre justeringar, och vi kan konstatera att det är ett gångbart och hållbart material. En uppdatering med koppling till de globala målen för hållbar utveckling skulle stärka det ytterligare och sätta det i relation till de globala utmaningar som pekats ut som viktiga i vår tid.

Genom att koppla an till de globala hållbarhetsmålen synliggörs även lokalsamhället som en del i ett globalt sammanhang. Med en upplevelse av att det spelar roll vad just vi gör i vårt lokalsamhälle följer en känsla av egenmakt/empowerment.

Globala mål som är centrala för metoden handlar om hälsa och välbefinnande, jämställdhet, minskad ojämlikhet, hållbara livsstilar, lyhört och inkluderande beslutsfattande, partnerskap. En del av de globala målen kan användas som stöd i den lokala inventering och analys som görs; möjligheter att minska matsvinn och avfall, bostadstillgång, hållbara transportsystem, hållbar urbanisering, inkluderande grönområden, tillgång till förskola. En del mål blir relevanta beroende på bygdens specifika förutsättningar; till exempel en havsnära bygd som vill arbeta med frågor kring fiske och nedskräpning.

Delmål som LEA bidrar till uppfyllelse av

Delmål 5.5

Säkerställ fullt deltagande för kvinnor i ledarskap och beslutsfattande
Tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.

Löneskillnaderna mellan könen är stora på landsbygden, männen har i snitt ca 70 000 kr mer i årsinkomst. Män äger i större utsträckning mark, hus & företag, och arbetar heltid i högre grad. Byalag är ofta dominerade av män, men LEA har gjorts av många kvinnor. På landsbygden finns personer som jobbar med ekologiskt hållbart entreprenörskap, dessa är ofta kvinnor. (Hultman, 2015).

Delmål 10.2

Främja social, ekonomisk och politisk inkludering
Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

Processen med LEA – särskilt i den form där en bred mobilisering av invånarna görs – skapar ökad delaktighet och inkludering i lokalsamhället.

Delmål 12.8

Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar.
Senast 2030 säkerställa att människor överallt har den information och medvetenhet som behövs för en hållbar utveckling och livsstilar i harmoni med naturen.

Med dessa frågor inbyggda i LEA-processen kan vi göra skillnad i hela samhället, både miljömässigt och ekonomiskt. Ersätter vi eget ägande med delat ägande uppnår vi även sociala vinster i lokalsamhället.

Delmål 16.7

Säkerställa ett lyhört, inkluderande och representativt beslutsfattande på alla nivåer.

Deltagandet i den lokala processen med en LEA skapar möjlighet att påverka det samhälle en lever i.

Delmål 17.17

Uppmuntra effektiva partnerskap
Uppmuntra och främja effektiva offentliga och offentlig-privata partnerskap samt partnerskap inom det civila samhället vilka bygger på erfarenheterna från andra partnerskap och deras finansieringsstrategier.

Samverkan kommunala – ideella krafter skapar större värde. Kan avtalsförslag tas fram för sådan samverkan?

Erfarenhetsutbyten mellan kommun – kommun, ideella – ideella, samt kommun – ideella.

Samverkan mellan olika organisationer med intresse för utveckling av lokalsamhällen på landsbygder.

Föreslagen arbetsmodell – idén om ett LEA-center

När vi summerar tidigare erfarenheter, slutsatser från förstudiens intervjuer, skrivet material och diskussioner kring ämnet ser vi att lokalekonomisk analys fyller en viktig funktion som metod för utveckling av mindre lokalsamhällen på landsbygden. Det går dock inte per automatik, utan det behövs stödfunktioner. Ett scenario som sammanfattar behov och önskemål, skulle vara en regional instans med kunskap om lokalekonomisk analys som metod och lokalekonomi som ämnesområde; ett LEA-center.

Bred tvärssektoriell samverkan bör ligga till grund för centret, ägandet vara idéburet och formen exempelvis ekonomisk förening. Långsiktig finansieringslösning krävs. Intressanta parter i sammanhanget är desamma som är relevanta för att tillvarata resultatet av denna förstudie. Utan att göra anspråk på heltäckande analys av ekosystemet återfinns en lista i bilaga 3, där även fler punkter än de som nämns nedan tas upp.

Processledning

Processledningsstöd är önskvärt för LEA-processen, men kan också behövas vid mobiliseringsaktiviteter inför den (det vill säga stöd i att påbörja en mobilisering i lokalsamhället, hitta en arbetsgrupp, processleda informationsmöten). Processledningen baseras på kunskap om lokalekonomi, metodens olika steg, erfarenhet och kännedom om exempel på LEA. Generell kompetens i processledning är önskvärd. Centret skulle också kunna bistå med utbildning och stöd till lokala processledare som själva vill driva lokalekonomisk analys i sin bygd.

Kunskapshöjande insatser

Vi ser ett tydligt behov av ökad kunskap hos de kommunala företrädare vi varit i kontakt med, och målet vore att samtliga Skånes kommuner ska veta vad LEA är. Ideella krafter är hjälpta av kunskap om metoden, hur man utvecklar sitt lokalsamhälle, och exempel på hur andra gjort. Att samordna erfarenhetsutbyten och studieresor blir en viktig uppgift för centret; ideella emellan, kommuner emellan, och mellan ideella och kommun. Även att bistå med de argument som efterfrågas av dessa parter (se förslag i bilaga 2). Eventuellt ta fram en webbutbildning?

Stöd kring LEA-rapportens utformning är värdefull för att ta fram en professionell rapport som kan leva kvar och bli användbar. Kompetens behövs kring grafisk formgivning, copywriting, samt viktiga delar att ta med i rapporten; exempelvis visualisering av vad lokalekonomi är. En intressant tanke är möjligheten att digitalisera verktyg för framtagande av rapporten.

Centret ska blicka framåt på hur området kan utvecklas, till exempel genom utbyten med andra länder och regioner och med akademien. Insatser för att säkerställa ett kvalitativt statistikunderlag från SCB behövs.

Kunskap om befintliga finansieringsvägar behövs, men också arbete för att hitta nya.

Finansieringsvägar att undersöka

Det har blivit tydligt i förstudien att det behövs fler finansieringslösningar för såväl enskilda LEA-processer som de utvecklingsidéer som uppstår genom processerna. Även den förhållandevis låga kostnaden för statistikpaketet (5 000 kr) är hög för en lokalutvecklingsgrupp som saknar egna medel. Många projektmedel innebär alltför hög administrativ belastning för de ideella för att vara realistiska att söka.

Om en kommun vill stödja en lokalekonomisk analys är det rekommenderade förhållningssättet ”stödja, men inte styra”. Även om resultatet kan vara till glädje för kommunen, behöver de ideella krafterna stå både som initiativtagare och genomförare, och därmed processen drivas på deras villkor och i deras takt. Arbetet kan dock underlättas och processen snabbas upp betydligt med hjälp av en van processledare. Till detta behövs finansiering.

När en lokal grupp har genomfört en lokalekonomisk analys utmynnar den i utvecklingsidéer man vill genomföra. Utvecklingsidéerna som framkommer är ofta väl förankrade och efterfrågade, och kräver inte alltid stora medel för att genomföras. Dock medel som den ideella gruppen sällan besitter. Därav följande förslag på finansieringslösningar att undersöka.

1. Landsbygdspott. Kommunen sätter av medel som lokala grupper kan söka med ett enkelt förfarande. Medlen kan till exempel användas till SCB:s statistikpaket, eller mindre utvecklingsidéer.
2. Paraplyprojekt. Kommun, region, länsstyrelse designar och söker tillsammans ett Leaderprojekt speciellt för LEA-processer med enkelt ansökningsförfarande för de ideella grupperna. Motsvarande det som brukar kallas paraplyprojekt. Här ska finnas möjlighet att söka tex 100 000 - 300 000 kr/lokalsamhälle beroende på vilken fas samhället befinner sig i och vad som planeras. Finansiering kan ges för extern och intern processledning, beställning av statistikpaket, kunskapsinhämtning samt genomförande av utvecklingsidéer.
3. LEA-fond. Regionen skapar en fond där ideella krafter kan söka pengar för en LEA-process. Eventuellt krav på avsiktsförklaring från aktuell kommun gällande ekonomisk medfinansiering + stöd kring statistik, karta och att ta fram kommunala planer som gäller det geografiska området. Stödet kan ges som en tredelad finansiering utifrån LEAns olika faser; 1. mobilisering inför LEA-processen och uppstarten fram till och med framtagandet av en rapport, 2. idégenerering och handlingsplan, 3. genomförande av utvecklingsinsatser.
4. Medborgarbudget. En procentsats av investeringsbudgeten sätts av till en medborgarbudget. Processen bygger på att lokala idéer lyfts fram för en lokal eller kommunal omröstning. Genomförandet av den vinnande idén görs av kommunen, men med aktivt deltagande av lokalsamhällets invånare. De utvecklingsidéer som kommer ut av en LEA är en stabil grund för medborgarförslagen.

7. Sammanfattning (rapporten på fem minuter)

Inom projektet Social Innovation Skåne (SIS) testades metoden lokalekonomisk analys (LEA) under ledning av Centrum för Publikt Entreprenörskap. De fem genomförda processerna väckte en vilja att öka kännedomen om metoden. På Möjligheter i Mellanrums acceleratordag med tema "Engagemang" i september 2018 lyftes lokalekonomisk analys upp som en idé många ville se mer arbete kring. För ideellt engagerade bjuder metoden en möjlighet att utveckla samhället de lever i, och för kommuner en möjlighet att arbeta strukturerat med landsbygdsutveckling. Detta blev upprinnelsen till den förstudie du har framför dig.

Syftet med förstudien har varit att söka en preliminär arbetsmodell för hur kommunala och ideella krafter kan samverka kring LEA som en metod för utveckling av mindre lokalsamhällen på landsbygden. Arbetet har genomförts av KullbergUtveckling AB under våren 2019 med finansiering från Region Skåne. Rapporten är skriven av Anna Eklund, agronomekonom och LEA-processledare, samt Maria Kullberg, fil mag i socialt arbete, företagsutvecklare och tidigare projektledare för SIS. Den är baserad på tidigare erfarenheter, litteraturstudier, intervjuer med kommunala representanter med landsbygdsutvecklingsansvar samt företrädare för ideella grupper som genomfört LEA, fokusgruppsmöte samt interna arbetsdiskussioner.

LEA med tillhörande handbok (Fria metoder, 2017) är en metod för byutveckling som använts i Sverige sedan 1990-talet. Den består av åtta steg och grunden för analysen utgörs av ett statistikmaterial från Statistiska Centralbyrån, framtaget för den utvalda geografin. Analysen görs av en lokal utvecklingsgrupp som kompletterar materialet med lokalkännedom och andra insamlade uppgifter. En central del är beräkningen av en lokal handelsbalans med syfte att identifiera läckor och utvecklingsmöjligheter i den lokala ekonomin. Detta bildar underlag för utvecklingsidéer och framtagande av en handlingsplan. Metoden ger möjlighet för samverkan mellan kommunala och ideella krafter som ofta har intresset för den lokala utvecklingen gemensamt. Dock är denna samverkan inte självklar.

Hos de kommunala företrädarna (13 av 16) var kännedomen låg eller obefintlig om metoden, men i stort sett alla var intresserade och ville veta mer. Några av de kommunala utmaningar som beskrivs är;

- upplevd orättvis fördelning av resurser mellan stad och land/mellan byar,
- svårighet för en kommun att arbeta med höjd attraktivitet i mindre lokalsamhällen,
- svårighet att hitta en motpart i dessa samhällen för att föra en konstruktiv utvecklingsdialog,
- samt att nuvarande arbetssätt med medborgardialoger/översiktsplaneprocesser kan skapa för höga förväntningar på att kommunen ska infria alla önskemål.

LEA-processerna som beskrevs av de ideella representanterna varierade – de hade gått olika djupt och nått olika långt. Gemensamt var att processen hade genererat stort värde i form av genomförande av konkreta idéer och nya vägar för fortsatt arbete med den lokala utvecklingen. Det kunde handla om;

- skapande av mötesplatser eller tjänster som tidigare saknats,
- organisering av bygdens engagemang,
- gemensamma projektansökningar,
- ökat engagemang i lokalsamhället som möjliggör för lokal service att finnas kvar,
- ökad social sammanhållning och vi-känsla.

Alla grupper har fått stöd via något projekt och tror inte att processen kommit igång utan det. Finansiering av det inledande statistikpaketet samt processledning ses som avgörande – även 5 000 kr är mycket för en ideell utvecklingsgrupp. Nästan alla uttalar intresse för en uppföljande LEA för att se tendenser i utvecklingen. Det blir ett kvitto på nedlagt arbete, men också på om något förändras så att nya frågor behöver hanteras. Den framtagna rapporten blir ett användbart redskap i kontakten med externa parter, såsom kommunen, banken och projektfinansiärer.

Vi konstaterar att metoden och metodmaterialet håller, och passar ett samhälle mellan 400 och 4 000 invånare (något färre eller fler är möjligt). Vi ser vissa brister i SCBs statistikmaterial, främst genom att vissa siffror inte uppdateras årligen. Trots det utgör de ett bra underlag för den lokala utvecklingsgruppens diskussioner och deras fortsatta insamlande av uppgifter.

Arbetet med LEA bidrar till uppfyllelse av de globala målen, inte minst genom att det skapar tillfällen för diskussion kring hållbarhetsfrågor. Delmål som metoden bidrar till handlar om hälsa och välbefinnande, jämställdhet, minskad ojämlikhet, hållbara livsstilar, lyhört och inkluderande beslutsfattande, partnerskap. I vissa lokalsamhällen blir specifika delmål aktuella, t ex kring vatten och biologisk mångfald. Vår standpunkt är att arbetet med LEA bör bedrivas i syfte att bidra till en hållbar utveckling, ur ekonomiska, sociala och ekologiska perspektiv. Vi skulle gärna se att arbetet kopplas till globala målen, eventuellt genom en uppdatering av metodmaterialet.

Förstudiens resultat – utmaningar, behov och önskemål – sammanfattas i en arbetsmodell i form av ett LEA-center; en organisation med kunskap om metoden och de specifika frågeställningar och problemområden som omger den. Centret skulle verka regionövergripande och ge stöd till både kommunala och ideella krafter som vill arbeta med utveckling av mindre lokalsamhällen. Centret skulle drivas i en bred och sektorsöverskridande samverkan. Lokala utvecklingsgrupper besitter sällan egna medel varför ett viktigt moment handlar om finansieringsvägar för att genomföra LEA och de utvecklingsidéer som uppkommer. Vi föreslår fyra varianter att undersöka; Landsbygdspott, Paraplyprojekt inom Leader, LEA-fond samt Medborgarbudget. Annat avgörande stöd till de ideella krafterna handlar om processledning, metodstöd, rapportstöd samt utbyte med andra grupper.

Hur samverkan mellan kommunala och ideella krafter ska se ut är som sagt inte självklar. Kommunerna saknar kunskap om att metoden finns, vad den innebär, hur den kan stödjas och hur det gagnar kommunen. Lokalt engagerade har i flera fall sökt information hos kommunen utan att nämna att de arbetar med just en LEA. Det innebär att även om kommunen hade känt till metoden har de inte fått möjlighet att bidra till den fullt ut. Utifrån detta ser vi att kunskapen om metoden och kunskapen om värdet av samverkan kan öka betydligt. Eventuellt bör detta

byggas in i metodmaterialet för att vägleda de ideella krafterna, och kunskapsinsatser riktas till kommuner.

Kommuner kan inte, och ska inte, driva alla frågor. Däremot finns beröringspunkter mellan ideella och kommunala intressen när det kommer till utvecklingen av mindre lokalsamhällen. En väl genomförd LEA kan skapa positiva utvecklingsspiraler och vitalisera den lokala demokratin samt stärka känslan av att kunna påverka utvecklingen tillsammans med andra. Sammanfattningsvis handlar arbetet med att underlätta för ideella krafter att genomföra LEA, om att ge Skånes invånare ett kraftfullt redskap för att själva driva utveckling på platsen där de bor.

För den kommun som vill stödja LEA-processer i sina lokalsamhällen, rekommenderar vi ett förhållningssätt av ”stödja, men inte styra”. Ägandet av processen behöver ligga hos de ideella krafterna som har lokalkännedom. Det ideella engagemanget och den lokala förankringen borgar för hållbara och efterfrågade lösningar som ökar attraktiviteten i samhället. Kommunen kan bidra med uppmuntran, bollplank, kunskap samt finansiella resurser, där även relativt låga summor kan ge goda effekter. LEA kan finnas bland kommunens erbjudanden när kommuninvånare vill utveckla sina lokalsamhällen.

Samverkanstrappan nedan sammanfattar de steg en kommun kan ta för att stödja utvecklingen av mindre lokalsamhällen på landsbygden och specifikt ideella krafter som vill göra en LEA.

Källförteckning

- Björling, N., & Ohlén, B. (2018). *Hållbar Platsutveckling - Kunskapsöversikt Västra Götaland*. Mistra Urban Futures. Hämtat från https://www.mistraurbanfutures.org/sites/mistraurbanfutures.org/files/Mistra%20Urban%20Futures%20Rapport%20H%C3%A5llbar%20Platsutveckling%202019%20%28002%29_0.pdf
- Fria metoder. (2017). *LEA – Lokal ekonomisk analys för hållbar utveckling*. Hämtat från Fria metoder: <http://friametoder.se/?p=388262>
- Herlitz, U. (2007). *Ekonomi till tusen - att sätta värde på lokal utveckling*. Lysekil: Alltryck i Lysekil AB.
- Hultman, M. (2015). *Att lokalisera ekonomin: Lokalekonomiska analyser, snedställdhet, kvinnors företagande och hållbar landsbygdsutveckling*. Linköpings universitet, Filosofiska fakulteten.: Linköpings universitet, Institutionen för tema, Tema teknik och social förändring. Hämtat från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:851242/FULLTEXT01.pdf>
- Liljergren, H. (2012). *Utvärdering av verktyget Lokalekonomisk analys, LEA. - Nästa steg, att finna och nyttja lokalt kapital? Kandidatuppsats*. Uppsala: SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Region Skåne. (2014). *Det öppna Skåne 2030. Skånes regionala utvecklingsstrategi*. Region Skåne.
- SCB. (u.d.). *Lokalekonomisk analys (LEA)*. Hämtat från Statistiska Centralbyrån [scb.se: https://www.scb.se/vara-tjanster/regionala-statistikprodukter/lokaekonomisk-analys-lea/](https://www.scb.se/vara-tjanster/regionala-statistikprodukter/lokaekonomisk-analys-lea/)
- Sydsvenskan. (2019-03-06). *Låg tilltro till demokratin i Sverige*. TT. Hämtat från <https://www.sydsvenskan.se/2019-03-06/lag-tilltro-till-demokratin-i-sverige>

Bilaga 1 – Lista på metoder

Som komplement för den vetgirige listas nedan några metoder för medborgarinvolvering, landsbygdsutveckling och analys av lokalekonomi. Avsnitt 4 i rapporten – Kommunala perspektiv på LEA som metod för utveckling – tar upp fler arbetssätt som de kommunala respondenterna nämnt som exempel på hur de arbetar med landsbygdsutveckling.

Metoder för utveckling av landsbygd – medborgarperspektiv

Lokalekonomisk analys (LEA):

http://www.friametoder.se/wp-content/uploads/2017/10/171105_LEA_manus.pdf

Landsbygd 2.0:

https://helasverige.se/fileadmin/user_upload/HSSL_Kansli/Landsbygd_2.0/Processledarmanual_Landsbygd_2.0.pdf

Lokal utvecklingsplanering:

<http://www.friametoder.se/wp-content/uploads/2011/11/Lokal-planering-slutrapport-2011.pdf>

Byaplaner:

https://www.bya.net/Site/Data/1329/Files/Metoder/byaplan_svensk_kompetenscirkeln_A4.pdf

Leadermetoden:

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/landsbygdfiske/lokaltleddutvecklinggenomleader/lokaltleddutveckling20142020/meromleadermetoden.4.37e9ac46144f41921cd13e37.html>

Metoder med fokus på visualisering/förståelse för lokalekonomiska samband

Plugging the Leaks:

https://neweconomics.org/uploads/files/9215d0d00f79789377_cxm6bu0ue.pdf

Local Multiplier 3 (LM3):

https://neweconomics.org/uploads/files/7c0985cd522f66fb75_o0m6boezu.pdf

Metoder för utveckling där kommunen är initiativtagare och genomförare

Innovationscenter för landsbygden:

<http://innovationscenter.se/>

Ortsanalys:

https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2006/lar_kanna_din_ort.pdf

Medborgardialog:

<https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7164-929-4.pdf?issuysl=ignore>

<https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7164-427-5.pdf?issuysl=ignore>

Medborgarbudget:

<https://skl.se/demokratiledningstyrning/medborgardialogdelaktighet/medborgardialog/medborgarbudget.26603.html>

Cultural Planning:

https://www.creativecity.ca/database/files/library/cultural_planning_toolkit.pdf

Bilaga 2 – Lista på argument

Anledningar för en kommun att engagera sig i LEA

- Landsbygdens utveckling har försummats.
- Politiken önskar mer av kommunens tjänstemän på detta område.
- Faktiska kvantitativa uppgifter om de mindre lokalsamhällena saknas.
- Strukturerat arbete saknas.
- Byar upplever ojämnr fördelning av resurser.
- Även kommuner som är nöjda med sitt arbete idag har utmaningar och vill förbättra sig.
- Kommunen vill öka attraktiviteten men har svårt att satsa resurser i en enskild by.
- Det är svårt att hitta en motpart i utvecklingsarbetet.
- Det kan skapas för höga förväntningar från kommuninvånare i samband med medborgardialoger och liknande dialogforum.
- LEA kan erbjuda ett strukturerat sätt att stödja lokalsamhällena på landsbygden.
- LEA ger kvantitativa uppgifter om förhållandena i lokalsamhället ifråga – uppgifter som kommunen kan använda i sitt övergripande utvecklingsarbete.
- LEA-processen resulterar ofta i en organisering, t ex genom förening, föreningsråd eller bygdebolag. Kommunen får då en samtalspart som representerar lokalsamhället, vilket är värdefullt i utvecklingsfrågor.
- När en kommun stödjer en lokal utvecklingsgrupp i en LEA-process låter man ägandet av frågan ligga kvar hos de boende, vilket främjar engagemanget och gör det lättare att hantera förväntningarna på kommunen.
- Även en liten stimulanspeng/finansiering för LEA kan ge stor utväxling. Detta tack vare det ideella engagemanget och den lokala förankringen som borgar för hållbara och efterfrågade lösningar.

Exempel på LEA och vad processen lett till

- Svensköpn. LEA:n tydliggjorde avsaknaden av restaurang och hjälpte en lanthandel som behövde överleva. Man startade pop-upkvällar med pizza och grillning som även blev populärt utanför även utanför Svensköpn.
- Stjärnsund. LEA gjordes med processledning och resulterade i en handlingsplan med följande punkter; 1. "organisera oss", 2. föreningsråd, 3. Bilda AB svb.
- Flyinge. Flyingebygdens organiserande med bas i LEA-processen har lett till samtal kring att eventuellt omfatta intilliggande by för att stödja även dem. Steg 6 i processen gav tydliga konkreta idéer att driva vidare.
- Klagshamn. LEA bildade ett genomarbetat underlag för en Leader-ansökan som riktades in på frågor som tydliggjorts i LEA-processen. Processen har lett till ökade kontakter mellan föreningar, skola och företagarförening för framtida samverkan.
- Gunnarsbyn. LEA bildade startskott för en långsiktig positiv utvecklingsspiral där man nu har flera avtal med kommunen (matlådor till äldre, servicepunkt, nyföretagarservice, lokal förvaltning). Man har även mobiliserat kapital (bildat ek för.) för att köpa och driva lanthandeln som var nedläggningshotad.
- Ven. LEA-processen har byggt upp ett socialt kapital lokalt som underlättar i att inkludera nyinflyttade. LEA:n har gett underlag för fortsatt arbete, i form av en förstudie kring möjligheten till IOP gällande lokal förvaltning.
- Röstånga. Den mobiliserande faktorn i LEA har varit viktig för att få folk aktiva och ta tag i utvecklingen själva istället för att vänta på någon annan (t ex kommunen). Den ekonomiska analysen har gett underlag för beräkningar kring vad det skulle innebära i arbetstillfällen eller stabilare butik om de boende ökade de lokalt lagda pengarna någon

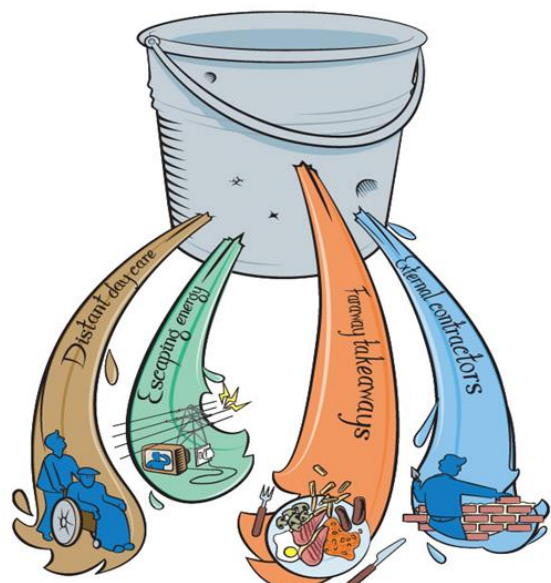
krona var. Analysen har gett en bra grund i samtal med kommunen, t ex kring näringslivs- och turismutveckling, då den ger koll på företag i olika branscher, antal som arbetar hemifrån m m.

Generella exempel på utkomst av LEA

- Lanthandel kan finnas kvar
- Vi-känsla
- Utflyttningstrend vänds och befintlig skola kan finnas kvar
- Föreningsråd eller annan organisering i lokalsamhället
- Kunskapen om bygden och dess attraktivitet ökar → kan ge underlag för plats-/destinationsutveckling
- Kan utgöra underlag för översiktsplaner och kommunens utvecklingsstrategier
- Förståelse för mer komplexa sammanhang i lokalsamhällets ekosystem - hur påverkar nedläggning av skola t ex (ökad utflyttning, minskad service på andra plan mm)
- Generell förståelse för lokalekonomin – “det spelar roll hur vi agerar/handlar”
- Ökad känsla av egenmakt/empowerment
- Ökad delaktighet i samhällets utveckling – ökad demokrati

Argument som stöd för den engagerade som vill mobilisera fler till att vara med

- Det behövs oftast en “krok” för att få fler att engagera sig i arbetet med den lokala utvecklingen – en specifik frågeställning att samlas kring. Varför ska just vår bygd göra detta? Varför ska vi lägga vår tid? Det kan vara hotad eller saknad service, avbefolkning, nedläggning av skola m m.
- Vi får siffror svart på vitt i vårt samtal med externa aktörer, ett gediget underlag, tex gentemot kommun eller kollektivtrafik eller en entreprenör som vi vill ska etablera sig hos oss.
- Vi blir en mer seriös motpart till kommunen
- Vi kan mobilisera kapital för att investera i tex fastigheter (andra som gjort LEA har hittat den sortens lösningar ex Röstånga, Gunnarsbyn).
- Kunskap om den lokala handelsbalansen (se bilder från Plugging the Leaks nedan) kan hjälpa oss hitta vägar för att få och behålla den service vi vill ha i vårt lokalsamhälle,

Bilaga 3 – Idén om ett LEA-center

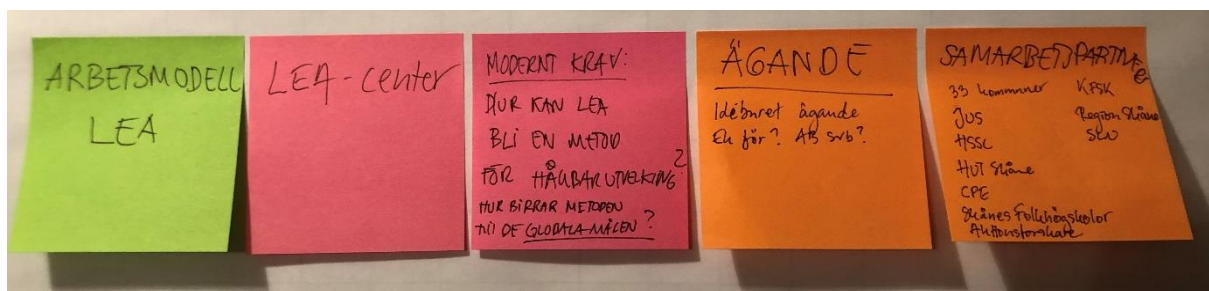
Tanken om ett LEA-center får stå modell för att samla de moment där vi ser behov av stöd och insatser utifrån önskan om att lokalekonomisk analys som metod ska leda till utveckling av mindre lokalsamhällen på landsbygden.

Samverkan

En bred och tvärsektionell samverkan bör ligga till grund för ett LEA-center. Ägandet bör vara idéburet och formen kan exempelvis vara ekonomisk förening. Ett center kräver en långsiktig och stabil finansieringslösning.

Parter som är intressanta i sammanhanget (utan anspråk på heltäckande analys av ekosystemet), är desamma som vi ser som relevanta för att tillvarata resultatet av denna förstudie.

- Skånes samtliga kommuner
- KFSK
- SKL
- Region Skåne
- Länsstyrelsen
- Akademi. Malmö Universitet, SLU
m fl relevanta. Aktionsforskare.
- Skånes Folkhögskolor i förening
- Hela Sverige ska leva
(riksorganisationen + Skåne)
- Skånes Leader-områden
- CPE
- Coompanion
- Jämställd Utveckling Skåne
- Hållbar Utveckling Skåne

Aktiviteter/stödfunktioner vid LEA-centret

Nedan följer tankar om vilka aktiviteter och stödfunktioner som finns behov av vid ett regionalt center. Vissa delar skulle även kunna ligga på en nationell instans.

Processledning

Processledningsstöd vid mobiliseringsaktiviteter inför LEA – stöd i att starta en mobilisering, processledning vid informationsmöten mm. Stöd för genomförande av LEA-processen. Processledningen ska baseras på kunskap om metodens olika steg, och erfarenhet och kännedom om olika exempel på LEA. Generell kompetens i processledning är önskvärd.

Utbildning till processledare LEA kan erbjudas

- Kunskap om metoden
- Kunskap om processledning
- I samarbete med folkhögskolor i Skåne; Holma, Malmö, Fridhem, Glokala.

Kunskapshöjande insatser

- Gentemot kommuner; målet är att samtliga Skånes kommuner ska veta vad LEA är och när det kan användas.
- Gentemot ideella krafter som vill utveckla sitt lokalsamhälle.
- Tillhandahålla argument för varför och hur en kommun kan stödja LEA-processer i sina lokalsamhällen.

- Samla och dela kunskap om goda exempel på utveckling av lokalsamhällen/LEA.
- Framtagande av webbutbildning kring LEA, riktad till kommun resp ideella.
- Samling av länkar och tips till material om LEA och angränsande metoder.
- Science shops i samarbete med akademien.
- Anordna erfarenhetsutbyten, t ex genom studieresor.
  - kommun - kommun (i samverkan med KFSK?)
  - LEA – LEA
  - kommun – LEA

Rapportstöd

Stöd kring LEA-rapportens utformning är värdefull för att ta fram en professionell rapport som kan leva kvar och bli användbar. Kompetens behövs kring grafisk formgivning, copywriting, innehåll - viktiga delar att ta med i rapporten.

Intressant tanke att utreda är möjligheten att digitalisera verktyg för framtagande av rapporten. En rapportmall som säkerställer att viktiga delar tas med; exempelvis visualisering av vad lokalekonomi är. Det behövs ett visuellt tilltalande upplägg och lättillgänglig för allmänheten.

Påverkansarbete: Exempelvis för att säkerställa ett kvalitativt statistikunderlag från SCB.

Nationella och internationella kontakter/utblickar: Värdefullt för att vidga vyerna och samla goda exempel från andra håll i Sverige och även andra länder.

Kunskap om finansieringsvägar; Kunskap om befintliga vägar, och arbete för att hitta nya. Kommunala medel, investeringsbudget, IOP (Idéburet Offentligt Partnerskap kan vara aktuellt beroende på vad lokalsamhället vill arbeta med och kommunen ser värde av. Ett avtal om utförande och ersättning kan vara ett sätt att hålla ekonomin levande inom bygden). BID (Business Improvement District). Projektfinansiering; Arvsfonden, Landsbygdsprogrammet, Leader, TVV, Region Skånes miljövårdsfond, stiftelser, m m.

Kännedom om goda exempel som kan användas för inspiration eller översättning till annat lokalsamhälle.

Kunskap om lokalekonomi. Kännedom om genomförd och pågående forskning. Kännedom om aktiva forskare. Kontakt med aktionsforskningen.

Kunskap om lokalekonomi och närliggande ämnen och metoder, såsom plats-/destinations-utveckling. Även kunskap om sociala företag, cirkulära modeller och delningsekonomi, inkludering, demokrati, folkhälsa och demografi är relevant.

